26.3.2025

Rahoitusmarkkinaosasto
Erityisasiantuntija Elise Luovula

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HE 157/2024 vp
Valtiovarainministeriön asiantuntijalausunto talousvaliokunnan lausunnosta TaVL 29/2024 vp ja perustuslakivaliokunnan lausunnosta PeVL 5/2025 vp sekä aiemmin lähetetyistä asiantuntijalausunnoista liittyen hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt valtiovarainministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esitystä 157/2024 vp koskevista TaVL 29/2024 ja PeVL 5/2025 vp lausunnoista sekä aiemmin hallintovaliokunnalle lähetetyistä asiantuntijalausunnoista. Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettaviksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettua lakia (444/2017, jäljempänä *rahanpesulaki*), rahanpesun selvittelykeskuksesta annettua lakia (445/2017, jäljempänä *RAP-laki*), verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettua lakia (1346/1999, jäljempänä *verotietolaki*), Finanssivalvonnasta annettua lakia (878/2008), Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia (1207/2010, jäljempänä *HTSY-laki*), työtapaturma- ja ammattitautilakia (459/2015), työntekijän eläkelakia (395/2006) sekä työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia (555/1998).

Esityksellä on myös tarkoitus panna täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/36/EU oikeudesta harjoittaa luottolaitostoimintaa ja luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuusvalvonnasta, direktiivin 2002/87/EY muuttamisesta sekä direktiivien 2006/48/EY ja 2006/49/EY kumoamisesta (jäljempänä *luottolaitosdirektiivi*) siltä osin, kuin täytäntöönpano koskee rahanpesurekisterin tietojen luovuttamista Finanssivalvonnalle ja Euroopan keskuspankille tilanteissa, joissa Euroopan keskuspankki toimii pankkivalvojana.

Esityksen tavoitteena on tehostaa Suomessa tietojenvaihtoa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Lisäksi tavoitteena on varmistaa suojelupoliisille riittävä tiedonsaanti kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, sitä uhkaavalta toiminnalta.

LAUSUNNON LÄHTÖKOHDAT

Ehdotettu sääntely on merkityksellistä ennen kaikkea perustuslain (731/1999) 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslakivaliokunnan päätösesityksessä valiokunta on esittänyt useita

valtiosääntöoikeudellisia huomautuksia, jotka on otettava asianmukaisesti huomioon, jotta lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Näitä valtiosääntöoikeudellisia huomautuksia on pyritty jäljessä ottamaan asianmukaisesti huomioon esittäen hallituksen esitykseen näiltä osin korjauksia säännöksiin ja niiden perusteluihin. Vastine on asiakohtaisesti laadittu seuraavasti:

1. Perustuslakivaliokunnan päätösesityksen mukaiset valtiosääntöoikeudelliset huomautukset lakiehdotuksiin, joilla on vaikutusta lainsäätämisjärjestykseen:

- 3. lakiehdotuksen (Verotietolaki)18 ja 19 §:t
- 4. lakiehdotuksen (laki Finanssivalvonnasta) 71 §
- 8. lakiehdotuksen (laki työttömyysetuuksien rahoituksesta) 22 b §

2. *Asiakohtaisesti muut valiokuntien ja asiantuntijoiden huomiot, joilla ei ole vaikutusta lainsäätämisjärjestykseen.*

VALTIOSÄÄNTÖOIKEUDELLISET HUOMAUTUKSET

Esityksessä ehdotettu sääntely sisältää useita toisistaan poikkeavia tiedonsaantioikeuksia, tietojen luovuttamisoikeuksia ja oma-aloitteisia tietojen luovuttamisoikeuksia koskevia säännöksiä, jotka ovat merkityksellisiä etenkin perustuslain 10 §:n, 12 §:n ja 18 §:n kannalta. Lisäksi muutoksia esitetään lakeihin, jotka on säädetty eri aikoina ja osaksi ilman perustuslakivaliokunnan myötävaikutusta, ja jotka on alun perin säädetty aivan toisenlaisia tietotarpeita varten kuin nyt ehdotettava sääntely. Tästä on seurannut se, että näihin lakeihin lisättäviksi ehdotetut toimivaltaisten viranomaisten tiedonsaantioikeudet on lainvalmistelussa pyritty lisäämään lakeihin siten, että on kunnioitettu voimassa olevassa pykälässä omaksuttua sisällöllistä rakennetta ja säännöksessä jo hyväksyttyjä tiedonsaanti- ja luovutuskriteereitä johdonmukaisesti noudattaen, lähtemättä muuttamaan voimassa olevia tiedonsaanti- ja luovutusoikeuksia.

Lainvalmistelussa toimeksianto oli ainoastaan lisätä tarpeellisia ja välttämättömiä tiedonsaanti- ja luovutusoikeuksia toimivaltaisille viranomaisille, ei toteuttaa kokonaisuudistusta. Voimassa olevia tiedonsaanti- ja luovutusoikeuksia ei näin ollen uudelleen arvioitu ja saatettu luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (jäljempänä *EU:n yleinen tietosuoja-asetus*) jälkeisen perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaisiksi. Tällainen arviointityö olisi edellyttänyt, että se olisi lainvalmisteluhanketta aloitettaessa huomioitu laajuudeltaan kokonaisuudistusta vastaavaksi. Työryhmän asettamispäätöksessä olisi tullut ottaa huomioon myös mandaatti korjata ne tiedonsaantioikeudet ja tiedon luovutusoikeudet, jotka eivät ole enää perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaisia, johtuen ajankohdasta, jolloin ne on säädetty.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että esityksen 3. lakiehdotuksen (laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta) 18 ja 19 §:ssä, 4. lakiehdotuksen (laki Finanssivalvonnasta) 71 §:ssä ja 8. lakiehdotuksen (laki työttömyysetuuksien rahoituksesta) 22 b §:ssä säädettäväksi ehdotettuja tiedonluovutussäännöksiä ei ole sidottu tarpeellisuus- tai välttämättömyyskriteeriin perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa tulkintakäytännössään edellyttämällä tavoin.

Valtiosääntöoikeudellisen arvion kannalta on merkityksellistä, että esitykseen sisältyvää lakiehdotusta verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetusta laista ei ole säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella ja lait Finanssivalvonnasta sekä työttömyysetuuksien rahoituksesta (PeVL 15/2012 vp ja PeVL 28/2008 vp) on säädetty ennen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja sitä täydentävän kansallisen lainsäädännön (PeVL 14/2018 vp) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/680 luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta (jäljempänä rikosasioiden tietosuojadirektiivi) ja sen kansallisen täytäntöönpanolain säätämistä (PeVL 26/2018 vp), joiden myötä etenkin perustuslain 10 §:ssä turvatun henkilötietojen perusoikeussuoja on merkittävästi muuttunut.

Perustuslakivaliokunnan mielestä esityksessä esitetyt, lähinnä voimassa olevassa lainsäädännössä omaksuttuihin sääntelytapoihin kiinnittyvät perusteet poikkeamiselle valiokunnan vakiintuneesta tulkintakäytännöstä eivät ole valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin kannalta vakuuttavia.

Esityksen 3. lakiehdotuksen 18 ja 19 §:ää, 4. lakiehdotuksen 71 §:ää ja 8. lakiehdotuksen 22 b §:ää on muutettava siten, että viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus liitetään joko jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi, tai jos tietosisältöjä ei ole luetteloitu, sisällytetään sääntelyyn vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta. Tällaiset muutokset ovat edellytyksenä 3., 4. ja 8. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

KORJAUSEHDOTUKSET

Esityksen 3. lakiehdotusta esitetään korjattavaksi siten, että ehdotettu 18 §:n 1 momentin 15 kohdan tiedonluovutuskriteeri muutettaisiin ”jolla saattaa olla merkitystä” kriteeriksi ”jotka ovat välttämättömiä”. Vaikka kyseessä on oma-aloitteinen tiedonluovutus, on Verohallinnolla mahdollisuus arvioida tiedonluovutuksen välttämättömyys, sillä heillä on mahdollisuus vertailla Patentti- ja rekisterihallituksen (jäljempänä *PRH*) tosiasiallisten edunsaajatietojen tietoja

Verohallinnon keräämiin vastaaviin tietoihin. Jos näissä tiedoissa havaitaan epätäsmällisyyttä tai tiedot eivät vastaa vertailtaessa toisiaan, on rekisterinpitäjän velvollisuus varmistaa tietojen oikeellisuus ja ajantasaisuus, sekä oma-aloitteisesti välttämätöntä luovuttaa Verohallinnon hallussa olevat tiedot PRH:lle tietojen oikeellisuuden ja ajantasaisuuden varmistamiseksi.

Esityksen 3. lakiehdotusta esitetään lisäksi korjattavaksi ehdotetun 19 §:n osalta siten, että suojelupoliisin tiedonsaantioikeus ehdotetaan lisättäväksi 19 §:n 1 momentin 4 kohdan sijasta uudeksi 11 kohdaksi 20 §:n 1 momenttiin. Tämä siitä syystä, että tietojen luovuttamisen rinnastaminen syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille edellyttäisi perustuslakivaliokunnan antaman lausunnon perusteella sen arvioimista, mitä vaikutuksia välttämättömyyskriteerin lisäämisellä olisi myös tietojen luovutusoikeuteen syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille. Tällainen voimassa olevan pykälän kokonaisuudistus ei ole ollut tässä lainvalmistelussa mahdollista. Näin ollen verotietolain voimassa oleva 20 § soveltuu paremmin, koska sen sisäinen rakenne on erilainen ja mahdollistaa tiedonluovutusoikeuden lisäämisen paremmin, puuttumatta muihin voimassa oleviin tiedonluovutusoikeuksiin.

Esityksen 4. lakiehdotusta esitetään korjattavaksi vastaavasti ja vastaavista syistä kuin edellä 3. lakiehdotusta. Korjauksena ehdotetaan, että tiedonluovutusoikeus suojelupoliisille lisätään Finanssivalvonnasta annetun lain 71 §:n 1 momentin 2 a kohdan sijasta ehdottamalla kokonaan uutta 71 d §: ä.

Esityksen 8. lakiehdotusta esitetään korjattavaksi siten, että työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 22 b §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi tarpeellisuuskriteeri, sillä kyse on oma-aloitteisesta tiedonluovutusoikeudesta ja sitä ei ole mahdollista sitoa välttämättömyyskriteeriin. Myös perusteluteksteissä ollut välttämättömyyskriteeri ehdotetaan korjattavaksi vastaavalla tavalla tarpeellisuuskriteeriin.

Liitteessä esitetään punaisella korostaen korjausehdotukset hallituksen esityksessä 157/2024 vp ehdotettuihin säännöksiin ja säädöskohtaisiin perusteluihin.

ASIAKOHTAISESTI MUUT VALIOKUNTIEN JA ASIANTUNTIJOIDEN HUOMIOT

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä koskeva rekisteri

Perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota siihen, ettei ehdotetun sääntelyn sanamuodosta välity valiokunnan saamasta selvityksestä ilmenevä 18 ja 19 kohdassa tarkoitettujen tietojen käsittelyn yksittäistapauksellisuus ja esitti antamassaan lausunnossa hallintovaliokunnalle harkittavaksi sääntelyn täydentämistä. Lisäksi perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota hyvän lainvalmistelun näkökulmasta siihen, että ehdotetun sääntelyn ja erityisesti

tietojen käsittelyn välttämättömyyden perustelut hallituksen esityksessä jäävät suhteessa sääntelyn merkitykseen valitettavan yleisluontoisiksi.

KORJAUSEHDOTUS LAKIIN

Rahanpesun selvittelykeskusta koskevan lain 3 §:n 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 18 kohta, jonka mukaan rahanpesurekisteriin voidaan tallettaa henkilön poliittinen mielipide tai uskonnollinen vakaumus, jos tallettaminen on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä. Lain sanamuotoa ehdotetaan korjattavaksi siten, että siitä ilmenisi paremmin käsittelyn yksittäistapauksellisuus.

18) henkilön poliittinen mielipide tai uskonnollinen vakaumus, jos sen *tiettyyn tapaukseen tai selvityskokonaisuuteen liittyvä* tallettaminen on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä;

Lisäksi pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 19 kohta, jonka mukaan rahanpesurekisteriin voidaan tallettaa henkilön etninen alkuperä, jos sen tallettaminen on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä. Lain sanamuotoa ehdotetaan korjattavaksi siten, että siitä ilmenisi paremmin käsittelyn yksittäistapauksellisuus.

19) etninen alkuperä, jos sen *tiettyyn tapaukseen tai selvityskokonaisuuteen liittyvä* tallettaminen on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä.

Perustuslakivaliokunta on painottanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn aiheuttamia uhkia. Valiokunnan mielestä arkaluonteisia tietoja sisältäviin laajoihin tietokantoihin liittyy tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (ks. PeVL 13/2016 vp, s. 4, PeVL 14/2009 vp, s. 3/I). Myös EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 51 johdantokappaleen ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin 37 johdantokappaleen mukaan erityisiä henkilötietoja, jotka ovat erityisen arkaluonteisia perusoikeuksien ja -vapauksien kannalta, on suojeltava erityisen tarkasti, koska niiden käsittelyn asiayhteys voisi aiheuttaa huomattavia riskejä perusoikeuksille ja -vapauksille. Valiokunta on tämän johdosta kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on rajattava täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään ja sääntelyn on oltava EU:n tietosuojalainsäädännön mahdollistamissa puitteissa yksityiskohtaista ja kattavaa (PeVL 65/2018 vp, s. 45, PeVL 15/2018 vp, s. 40).

KORJAUSEHDOTUS PERUSTELUIHIN

Korjausehdotuksena säädöskohtaisiin perusteluihin ehdotetaan täydennettäväksi seuraavaa:

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot

Rahanpesurekisteriin voitaisiin tallentaa biometrisenä tietona kasvokuva, sekä muina erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvina tietoina henkilön poliittinen mielipide tai uskonnollinen vakaumus, sekä etninen alkuperä, jos sen tallettaminen on asian

käsittelyn kannalta välttämätöntä. Uskonnollisen vakaumuksen ja varsinkin etnisen alkuperän tallettaminen on hyvin kyseenalaista, varsinkin kun otetaan huomioon, kuinka torjuvasti etnisen alkuperään perustuvaan erotteluun ja epäsuotuisaan kohteluun suhtaudutaan kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa ja EU-oikeudessa. Esimerkiksi niin sanottu etninen profilointi ihmisten etnisen (tai kansallisen) alkuperän perusteella ei ole hyväksyttävää, kun kysymys on lainvalvonnasta (ks. myös KHO 2022:106). Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on tapauksessa *Timishev v. Venäjä* 13.12.2005 todennut, että sellainen erilainen kohtelu, joka perustuu yksinomaan tai ratkaisevilta osin ihmisen etniseen alkuperään, ei ole objektiivisesti hyväksyttävissä nykypäivän demokraattisessa yhteiskunnassa, joka perustuu pluralismin ja erilaisten ihmisten kunnioituksen periaatteille (tuomion kohta 58). Lisäksi Suomen määräaikaisraporttia koskevissa loppupäätelmissään vuonna 2021 YK:n ihmisoikeuskomitea oli huolissaan tiedoista, joiden mukaan poliisi on harjoittanut etnistä profilointia (2, 12, 17 ja 26 artiklat). Komitean mukaan Suomen tulisi ryhtyä tarvittaviin toimiin varmistaakseen, että etninen profilointi kielletään lainvalvontaviranomaisilta sekä lainsäädännössä että käytännössä, ja estetään ulkonäköön, ihonväriin tai etniseen tai kansalliseen alkuperään perustuva erilainen kohtelu lainvalvonnassa.

Rahanpesun selvittelykeskus ei kysy poliittisen mielipiteen, uskonnollisen vakaumuksen tai etnisen alkuperän tietoja ilmoitusvelvolliselta, eikä tilastoi näitä tietoja. Näille tiedoille ei myöskään ole omaa hakukenttää rekisterissä. Rahanpesun selvittelykeskus ei luo mitään omia rekistereitä poliittisen mielipiteen, uskonnollisen vakaumuksen tai etnisen alkuperän tiedoista. Tilanteet, joissa rahanpesun selvittelykeskus käsittelee näitä tietoja, koskisivat ainoastaan niitä tapauksia, joissa ilmoitusvelvolliset yhteisöt tekevät rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävän liiketoimen ilmoituksia. Näissä ilmoituksissa on harvoin erityisiä henkilötietoja. Terrorismin rahoittamisen tai järjestäytyneen rikollisuuden tapauksissa ilmoitusvelvollinen voi tapaukseen liittyen ilmaista myös erityisiä henkilötietoja, kuten poliittisen mielipiteen, etnisen alkuperän tai uskonnollisen vakaumuksen. Kun tällainen yksittäinen ilmoitus nousee käsittelyyn ja on syytä tarkastella sitä tarkemmin, rahanpesun selvityskeskuksessa avataan selvittelykokonaisuus. Selvittelykokonaisuus avataan aina päällystöön kuuluvan poliisimiehen tapauskohtaisella päätöksellä. Mikäli näyttää siltä, että asiassa on tapahtunut rikos, rahanpesun selvittelykeskus luovuttaa selvittelykokonaisuuden tutkintaan päällystöön kuuluvan poliisimiehen tapauskohtaisella päätöksellä. Mikäli näyttää siltä, että jokin muu laissa tarkkaan säädelty tiedonluovutus tulee kyseeseen, yhtä lailla sen harkinnan ja päätöksen tekee päällystöön kuuluva poliisimies.

Toimintaympäristö, missä rahanpesun selvittelykeskus käsittelee erityisiä henkilötietoja, on järjestäytynyt, vakava ja kansainvälinen rikollisuus. Erityisiä henkilötietoja käsitellään pääasiassa selvitettäessä tapauksia, jotka koskevat

tietoverkkoavusteisia petoksia, katujengejä, hybridiuhkia, terrorismin rahoittamista ja kansallista turvallisuutta.

Tietojen katseluista ja luovuttamisesta jää aina merkintä rahanpesurekisterin lokijärjestelmään, johon kohdistetaan laillisuusvalvontaa rahanpesun selvittelykeskuksen, keskusrikospoliisin, Poliisihallituksen ja Tietosuojavaltuutetun toimesta.

Kuvat

Rahanpesun selvittelykeskukselle ehdotetaan oikeutta tallentaa rahanpesurekisteriin ilmoituksen kohteen kuva erityisiä teknisiä tunnistusmenetelmiä hyödyntäen. Tämä tarkoittaa sitä, että kun jo nykyisellään rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus tallentaa henkilön kuva rekisteriin, niin ehdotetun muutoksen jälkeen kuvaa voidaan käsitellä esimerkiksi kasvojentunnistusohjelmalla ja tallentaa tulokset rekisteriin.

Valokuvan tekninen käsittely voi tarkoittaa käytännössä muun muassa valokuvan prosessointia poliisin Kastu-kasvontunnistusjärjestelmän avulla, jonka tarkoituksena on löytää osumia ristiinvertailuaineistosta. Kyseinen erityisten henkilötietojen käsittely on välttämätöntä rahanpesun selvittelykeskuksen lakisääteisten tehtävien asianmukaiseksi suorittamiseksi esimerkiksi silloin, kun selvittelykeskukselle on raportoitu epäilyttävä liiketoimi ja kasvokuvasta selvitetään siinä olevan henkilön oikea henkilöllisyys tai silloin, kun selvitetään, onko olemassa viitteitä kuvallisen asiakirjan väärentämisestä.

Tehostuneen rikostorjunnan lisäksi ehdotettu uudistus parantaisi niiden henkilöiden oikeuksia, joiden henkilötietoja käytetään väärin, esimerkiksi väärennettyjen henkilötodistusten myötä. Kun poliisilla on paremmat mahdollisuudet selvittää rikoksia, joiden tekemisessä on hyödynnetty väärennettyjä henkilöllisyystodistuksia, tukee tämä uhrien yksityisyyden suojaa sekä ennaltaehkäisee samankaltaisia uusia rikoksia.

Poliittinen mielipide, uskonnollinen vakaumus

Rahanpesun selvittelykeskuksen lakisääteiseksi tehtäväksi on säädetty terrorismin rahoittamisen estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja tutkintaan saattaminen (RAP-laki 2 §). Terroristisen toiminnan keskiössä on se, että tietyn ryhmän liikehdintään osallistuvilla henkilöillä on yhdistävä poliittinen mielipide ja/tai uskonnollinen vakaumus. Näin ollen kyseisten tietojen vastaanottaminen ja tallettaminen on ehdottoman välttämätöntä selvittelykeskuksen lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi.

On selvää, että ilmoitusvelvolliset liittävät kyseisiin ilmoituksiin tiedon myös siitä, minkälainen epäilty terroristinen toimija on kyseessä, eli mitä ideologiaa tai poliittista ääriliikettä kohdehenkilö kannattaa. Ilmoituksia ei talleteta rahanpesurekisteriin manuaalisesti, vaan ilmoitukset tallentuvat kantaan automaattisesti (esim. vuonna 2024 epäilyttävän liiketoimen ilmoituksia

vastaanotettiin yhteensä yli 50 000 kpl). Mikäli ilmoitukseen kirjattua tietoa henkilön poliittisesta mielipiteestä ja/tai uskonnollisesta vakaumuksesta ei saisi tallettaa rahanpesurekisteriin, tulisi terrorismin rahoittamiseen liittyvät ilmoitukset aina käsitellä yksitellen ja poistaa tieto epäillyn terroristisen toimijan poliittisesta mielipiteestä ja/tai uskonnollisesta vakaumuksesta, mikä käytännössä hankaloittaisi terrorismin torjunnan toimia merkittävästi. Niin ikään käsiteltävän tiedon elinkaari ja eheys kärsisivät, ja olisi suuri riski siihen, että kyseisistä ilmoituksista tulisi käyttökelvottomia.

Etninen alkuperä

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi RAP-lain 3 § 3 momenttiin uusi 19 kohta, jonka mukaan rahanpesurekisteriin voitaisiin tallettaa henkilön etninen alkuperä, jos tallettaminen on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä. Etnisen alkuperän tallettaminen rahanpesurekisteriin voi olla välttämätöntä esimerkiksi silloin, kun henkilön epäillään osallistuneen tietyn terroristiryhmän toimintaan, jossa etnisyys on toimijoita vahvasti yhdistävä tekijä. Saman etnisen taustan jakavien terroristisen toimijoiden toimintatavat ja -ympäristöt eroavat toisistaan merkittävästi ja näin ollen myös niiden torjuntaa tehdään erilaisista lähtökohdista käsin.

Mikäli kyseistä tietoa ei saisi tallettaa rahanpesurekisteriin, tämän kaltaisten ryhmien toimintaan liittyvien epäilyttävän liiketoimen ilmoitusten tallentuminen rahanpesurekisteriin pitäisi pystyä jollain tapaa estämään tai ilmoitusten sisältöä jälkikäteen muokkaamaan. Kuten jo aiemmin on todettu, kyseinen menettely hankaloittaisi selvittelykeskuksen lakisääteisten tehtävien suorittamista, eli rahanpesun, sen esirikosten ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa. Niin ikään käsiteltävän tiedon elinkaari ja eheys kärsisivät, ja olisi suuri riski siihen, että kyseisistä ilmoituksista tulisi käyttökelvottomia.

Säilytysajat

Esityksen 2. lakiehdotuksen 3 §:n 7 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että rahanpesurekisteriin talletetut tiedot poistetaan rahanpesurekisteristä viimeistään sen kalenterivuoden lopussa, jolloin on kulunut kymmenen vuotta merkinnän tekemisestä, kuitenkin siten, että mikäli vastaanotetut tiedot on sisällytetty selvittelykokonaisuuteen, tiedot poistettaisiin viimeistään sen kalenterivuoden lopussa, jolloin on kulunut kymmenen vuotta selvittelykokonaisuuden avaamisesta. Pitkät säilytysajat ovat välttämättömiä, sillä rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävän luonteen johdosta nimenomaan yksitäistapauksellisesti käsiteltäviin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot ovat välttämättömiä koko käsiteltävän tapauksen elinkaaren ajan. Epäilyttäviä liiketoimia koskevat ilmoitukset, joissa tapauskohtaisesti on erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, tulisivat käyttökelvottomiksi, jos ilmoituksen eheyteen puututtaisiin poistamalla tietoja, jotka ovat välttämättömiä ilmoituksen tarkoituksen kannalta. Perustuslakivaliokunnan mukaan tietojen pysyvä

säilyttäminen ei ole henkilötietojen suojan mukaista, ellei siihen ole tietojärjestelmän luonteeseen tai tarkoitukseen liittyviä perusteita (ks. PeVL 31/2017 vp). Valiokunta on painottanut erityisesti arkaluonteisten tietojen säilytysajan rajaamista siihen, mikä on välttämätöntä sen tavoitteen saavuttamiseksi, jonka vuoksi tiedot on järjestelmään tallennettu (ks. esim. PeVL 31/2017 vp, s. 5, PeVL 13/2017 vp, s. 6). Valiokunta on esimerkiksi pitänyt viiden vuoden säilytysaikaa arkaluonteisten tietojen osalta pitkänä (PeVL 51/ 2018 vp, s. 16, PeVL 13/2017 vp, s. 6).

Talousvaliokunnan lausunto

Talousvaliokunta pitää välttämättömänä, että rahanpesun ja terrorismin estämisestä vastaavilla viranomaisilla ja muilla viranomaisilla on muiden toimivaltuuksiensa ohella käytössään riittävän tehokkaat tietojenvaihtoa koskevat valtuudet. Valiokunta viittaa myös 7. kesäkuuta 2024 päivättyyn mietintöönsä TaVM 8/2024 vp — HE 31/2024 vp, jossa se korostaa tehokkaan tietojenvaihtojärjestelmän merkitystä rahoitusmarkkinoiden toiminnasta vastaavien viranomaisten välillä sekä kiirehtii lainsäädäntö- ja muita toimenpiteitä nykyistä toimivamman tietojenvaihdon varmistamiseksi.

Epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen muoto ja sisältö

Epäilyttävällä liiketoimella tarkoitetaan rahanpesulaissa asiakkaan tavanomaisesta toiminnasta poikkeavaa tai toiminnalle epätyypillistä liiketoimea. Voimassa olevan sääntelyn mukaan tarkemmat säännökset epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen muodosta ja sisällöstä annetaan valtioneuvoston asetuksella. Rahanpesulain 4 luvun 2 pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että ilmoituksen muotoa ja sisältöä koskevat tiedot annettaisiin rahanpesun selvittelykeskuksen määräyksin.

Talousvaliokunta pitää ehdotusta ilmoitusten tehokkaan käsittelyn näkökulmasta perusteltuna. Valiokunta yhtyy myös asiantuntijalausunnoissa esitettyihin näkemyksiin, joiden mukaan tulee varmistaa, etteivät ilmoitusten muotoa ja sisältöä koskevat muutokset aiheuta ilmoitusvelvollisille tavoiteltaviin hyötyihin nähden kohtuuttomia hallinnollisia tai taloudellisia kustannuksia. Lisäksi on tärkeää huolehtia siitä, että ehdotus vastaa mahdollisimman tarkoin toukokuussa 2024 hyväksytyn EU:n rahanpesuasetuksen (EU) 2024/1624 nojalla annettavaa sääntelyä asiakkaan tuntemisen yhteydessä kerättävistä vähimmäistiedoista ja epäilyttävää liiketoimintaa koskevan ilmoituksen sisällöstä.

VASTINE

Ehdotus vastaa mahdollisimman tarkoin toukokuussa 2024 hyväksytyn EU:n rahanpesuasetuksen (EU) 2024/1624 (AML-asetus) sekä EU:n 6. rahanpesudirektiivin (EU) 2024/1640 (kuudes rahanpesudirektiivi) nojalla annettua sääntelyä.

AML-asetuksen nojalla ilmoitusvelvollisten olisi otettava käyttöön kattavat ilmoitusjärjestelmät, jotka kattavat kaikki epäilyt riippumatta rikollisen toiminnan arvosta tai vakavuudesta. Jäsenvaltioiden väliset erot epäilyttävistä liiketoimista ilmoittamista koskevissa vaatimuksissa AML-asetuksen johtolauseiden mukaan voivat lisätä vaikeuksia, joita rajat ylittävillä tai rajat ylittävää toimintaa harjoittavilla ilmoitusvelvollisilla on rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa koskevien vaatimusten noudattamisessa. Epäilyttävistä liiketoimista tehtyjen ilmoitusten rakenne ja sisältö vaikuttavat lisäksi rahanpesun selvittelykeskuksen analysointikykyyn ja analysoinnin luonteeseen sekä rahanpesun selvittelykeskuksen kykyyn tehdä yhteistyötä ja vaihtaa tietoja. Jotta ilmoitusvelvollisten olisi helpompi noudattaa ilmoitusvelvollisuuksiaan ja jotta rahanpesun selvittelykeskuksen analyysitoiminnan ja yhteistyön tuloksellisuutta olisi mahdollista lisätä, uuden rahanpesuntorjuntaviranomaisen (AMLAn) olisi laadittava luonnos teknisiksi täytäntöönpanostandardeiksi, joissa täsmennetään epäilyttävistä liiketoimista ilmoittamista varten yhteinen malli, jota käytetään yhdenmukaisesti kaikkialla unionissa. Kuudennen rahanpesudirektiivin johtolauseiden nojalla rahanpesun selvittelykeskusten on tärkeää tehdä yhteistyötä ja vaihtaa tietoja tehokkaasti keskenään. Uuden perustetun Rahanpesuntorjuntaviranomaisen (AMLAn) olisi avustettava niitä tältä osin niin koordinoimalla yhteisiä analyyseja rajat ylittäviä epäilyttäviä liiketoimia koskevista ilmoituksista kuin laatimalla luonnoksia teknisiksi täytäntöönpano- ja sääntelystandardeiksi rahanpesun selvittelykeskusten väliseen tietojenvaihtoon käytettävästä muodosta, epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten toimittamista varten käytettävä malli sekä merkityksellisyys ja valintaperusteet, jotka on otettava huomioon selvitettäessä, liittyykö epäilyttävää liiketoimea koskeva ilmoitus toiseen jäsenvaltioon, samoin kuin ohjeet, jotka koskevat operatiivisten ja strategisten analyysien luonnetta, ominaispiirteitä ja tavoitteita sekä menettelyjä, jotka on otettava käyttöön välitettäessä ja vastaanotettaessa epäilyttävää liiketoimea koskevaa ilmoitusta, joka liittyy toiseen jäsenvaltioon, ja toteutettavia jatkotoimia. AMLAn olisi myös perustettava vertaisarviointiprosessi, jonka avulla lisätään rahanpesun selvittelykeskusten toiminnan johdonmukaisuutta ja tehokkuutta ja helpotetaan parhaiden käytäntöjen vaihtoa rahanpesun selvittelykeskusten välillä.

Edellä mainitut AML-asetuksen ja kuudennen rahanpesudirektiivin tavoitteet vastaavat niitä tavoitteita, joita pyritään edistämään hallituksen esityksessä ehdotetulla rahanpesulain 4 luvun 2 pykälän 3 momentin muutoksella siten, että ilmoituksen muotoa ja sisältöä koskevat tiedot annettaisiin rahanpesun selvittelykeskuksen määräyksin. Ehdotuksella varmistetaan, että rahanpesun selvittelykeskus voisi antaa edellä selostettujen AML-asetuksen ja kuudennen rahanpesudirektiivin tavoitteita noudattavia määräyksiä ilmoitusten muodosta ja sisällöstä.

Rahanpesurekisteriin talletettavat tiedot ja niiden poistaminen rekisteristä

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan ehdotetut säännökset ovat tarpeen, jotta voidaan varmistua siitä, että rahanpesun selvittelykeskus pystyy huolehtimaan lakisääteisistä tehtävistään. Lisäksi perusteluissa kuvataan suojatoimia, joita erityisten henkilötietojen käsittelyssä edellytetään noudatettavan. Talousvaliokunta on todennut, että kyse on erityisiä henkilöryhmiä koskevista sensitiivisistä tiedoista ja korostaa säännösten selkeyden ja tarkkarajaisuuden sekä suhteellisuusperiaatteen noudattamisen merkitystä. Talousvaliokunta on myös todennut, että voimassa olevan lain mukainen kymmenen vuoden säilytysaika tiedoille on huomattavan pitkä, ja ehdotettu muutos entisestään pidentää rekisteritietojen säilytysaikaa.

VASTINE

Talousvaliokunnan lausunto on huomioitu tältä osin edellä esitetyin korjausehdotuksin lakiin ja ehdotuksella täydentää perusteluja näiltä osin.

Muita talousvaliokunnan huomioita

Talousvaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että toukokuussa 2024 hyväksyttyyn EU:n uuteen rahanpesusääntelyyn sisältyy tietojenvaihtoa koskevia säännöksiä. Talousvaliokunta pitää tärkeänä varmistaa, että nyt ehdotettavat säännökset ja uuden EU-sääntelyn mukaiset tietojenvaihtoa koskevat säännökset muodostavat toimivan ja johdonmukaisen kokonaisuuden. Lisäksi valiokunta on katsonut, että EU:n uuden rahanpesusääntelyn täytäntöönpanon yhteydessä olisi hyödyllistä arvioida, voitaisiinko rahanpesuasetuksen asettamien reunaehtojen puitteissa ja tietosuojasääntelyn mahdollistamissa rajoissa laajentaa ilmoitusvelvollisten mahdollisuutta vaihtaa tietoja ja näin tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaista työtä. Valiokunta viittaa myös saamaansa asiantuntijalausuntoon, jonka mukaan kansainväliset kokemukset ovat osoittaneet, että ilmoitusvelvollisten mahdollisuus jakaa tietoa epäilyttävistä tai poikkeuksellisista liiketoimista on selvästi tehostanut rahanpesun, terrorismin rahoittamisen ja pakotteiden kiertämisen havaitsemista.

Valiokunnan päätösesityksen mukaan hallintovaliokunnan tulisi ottaa huomioon edellä esitetty.

Asiantuntijoiden lausunnot hallintovaliokunnalle

Ahvenanmaa

Ahvenmaan valtuuskunta katsoo 13.7.2016 päivätyssä lausunnossaan nro 15/16, diaarinumero D 10 16 05 2, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaiset toimenpiteet kuuluvat valtakunnan toimivaltaan. Maakunnan hallitus kannattaa ehdotuksia, joiden tarkoituksena on tehostaa tietojenvaihtoa viranomaisten ja rahanpesun ja terrorismin estämisestä annetun lain mukaisten valvojien välillä. Maakunnan hallitus kannattaa ehdotusta siitä, että rahanpesun selvittelykeskukselle annettaisiin määräyksenantovaltuus epäilyttävää liiketoimea

koskevan ilmoituksen muodosta ja sisällöstä. Maakunnan hallitus edellyttää kuitenkin, että määräykset ovat jatkossa saatavilla myös ruotsiksi. Maakunnan hallituksen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskeva valvonta on hyvin riippuvaista siitä, että raportit, analyysit ja muu viranomaismateriaali on saatavilla ruotsiksi ja että toiminnan kannalta olennaisista tiedoista kerrotaan ruotsiksi hyvissä ajoin. Tämä on ratkaisevan tärkeää, kun työskennellään viranomaisten ja rahanpesun ja terrorismin estämisestä annetun lain mukaisten valvojien välisen tietojenvaihdon kehittämiseksi, tehostamiseksi ja parantamiseksi.

Oikeusministeriö

Oikeusministeriö toteaa lausunnossaan, että suurin osa sen esityksen luonnoksen valmisteluvaiheessa esiin nostamista kommenteista on huomioitu asianmukaisesti hallituksen esityksessä.

Siltä osin kuin on kyse biometristen tietojen käsittelystä, oikeusministeriö on lausunut, että ehdotettuun 3 §:n 3 momentin 17 kohtaan on lisätty kasvokuvan tallentamismahdollisuus. Säännöstä teknisten tunnistusmenetelmien hyödyntämisestä ei ole erityisesti perusteltu. Säännöksen sanamuoto vaikuttaisi viittaavan kasvontunnistusteknologian käyttöön. Valiokuntakäsittelyn aikana olisi hyvä saada selvyys siihen, mikä säännöksen tarkoitus tarkalleen ottaen on, ja mikä säännöksen suhde on rikosasioiden tietosuojalain 13 §:ssä tarkoitettuihin automatisoituihin yksittäispäätöksiin. Rikosasioiden tietosuojalain 13 §:n 1 momentin mukaan, ”jollei laissa toisin säädetä, päätöstä ei saa tehdä pelkästään automatisoidun henkilötietojen käsittelyn, kuten profiloinnin perusteella, jos päätöksellä on rekisteröityä koskevia kielteisiä oikeusvaikutuksia tai se on muutoin hänen kannaltaan merkittävä”. Oikeusministeriö toteaa lausunnossaan, että siinä tapauksessa, että ehdotetussa teknisiä tunnistusmenetelmiä koskevassa säännöksessä on kyse sellaisesta automatisoidusta kasvontunnistuksesta, joka kuuluu 13 §:n soveltamisalaan, rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lakia voisi olla syytä täydentää suojatoimien osalta. Tältä osin on syytä kiinnittää huomiota siihen, että rikosasioiden tietosuojalain 13 §:n 1 momentissa on kyse lähtökohtaisesti samasta asiasta kuin EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 1 kohdassa, jolle EU:n tuomioistuin on antanut laajan merkityksen (C-634/21, Schufa Holding, tuomio 7.12.2023).

Oikeusministeriö on lisäksi kiinnittänyt huomiota siihen, että ehdotetun 3 §:n 3 momentin 18 ja 19 kohdassa tarkoitetut erityiset henkilötietoryhmät ovat tyypillisiä syrjintää aiheuttavia tietoja. Erityisesti etnistä alkuperää koskeva tieto on omiaan aiheuttamaan syrjintää tai jopa vainoa. Syrjinnän ja vainon riskit voivat liittyä esimerkiksi kansainvälisiin tiedonvaihtotilanteisiin, jos erityisen arkaluonteisten tietojen luovuttaminen on sallittua samoilla edellytyksillä kuin muiden henkilötietojen luovuttaminen. Tältä osin on hyvä kiinnittää huomiota myös rekisterin pitkään säilytysaikaan ja siihen, että hallituksen esityksen valossa rekisteristä ei poisteta sellaisia tietoja, jotka eivät ole johtaneet erityisiin

toimenpiteisiin. Hallituksen esityksestä ilmenee, että rahanpesurekisteriin on pääsy rajallisesti vain selvittelykeskuksen omalla henkilökunnalla, ja tämä vaikuttaisi olevan sinänsä soveltuva suojatoimi. Laissa on kuitenkin sallittu rekisterin tietojen luovuttaminen nykyisin varsin laajalti. Lakiehdotus ei kuitenkaan sisällä erityisiä rajauksia erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen luovuttamisen osalta.

Oikeusministeriö on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota 8. lakiehdotuksen 22 b §:ään. Ministeriö kiinnitti huomiota pykälän ja sen säännöskohtaisten perustelujen väliseen epäsuhtaan.

Oikeusministeriö on myös lausunut esityksen säätämisjärjestysperusteluista ja todennut vastaavat valtiosääntöoikeudelliset huomioit, mitä perustuslakivaliokunta on lausunut. Oikeusministeriö on todennut, että 8. lakiehdotuksen (laki työttömyysetuuksien rahoituksesta) lisäksi 3. lakiehdotuksen (laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta) 18 ja 19 §:ään sekä 4. lakiehdotuksen (laki Finanssivalvonnasta) 71 §:ään ehdotettuja muutoksia ei ole sidottu tarpeellisiin tietoihin tai välttämättömyyskriteeriin, jota perustuslakivaliokunta vakiintuneessa käytännössään edellyttää.

VASTINE:

Korjausehdotuksissa edellä on huomioitu kaikki edellä oikeusministeriön lausunnossaan esittämät huomiot. Biometristentietojen käsittelyn osalta perusteluja on ehdotettu täydennettäväksi. Samoin ehdotetun 3 §:n 3 momentin 18 ja 19 kohdassa tarkoitetut erityiset henkilötietoryhmät on käsitelty korjausehdotuksissa edellä ja oikeusministeriön huomiot myös näiltä osin on pyritty ottamaan huomioon ehdottamalla täydennyksiä perusteluihin. Korjausehdotuksia on esitetty myös edellä 4. lakiehdotukseen, joka koskee ehdotusta finanssivalvonnasta annetun lain 71 §:n muuttamista.

Tietosuojavaltuutetun toimisto

Rahanpesun selvittämiskeskusta koskevan lain 3 §:n 3 momentin 17 kohtaan tehtyä muutosta on perusteltu lakitekstin sivulla seuraavasti: Tallettaminen voisi olla tarpeen esimerkiksi silloin, kun henkilön rahanpesurekisteriin talletettua kuvaa tai kasvokuvaa käsitellään poliisin järjestelmissä siten, että kuvasta tai kasvokuvasta voitaisiin selvittää siinä olevan henkilön oikea henkilöllisyys tai silloin, kun selvitetään, onko olemassa viitteitä kuvallisen asiakirjan väärentämisestä. Hallituksen esityksen perusteella vaikuttaa, ettei käsittely tosiasiallisesti ole välttämätöntä, eikä sitä ole perusteltu riittävästi. Esityksen perusteella jää epäselväksi, mikä rooli esimerkkinä olevassa asiakirjan väärentämistä koskeva asiassa rahanpesun selvittelykeskuksella on.

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnossa todetaan, että esitys vaikuttaa olevan niukkasanainen myös poliittisen mielipiteen, uskonnollisen vakaumuksen ja etnisen alkuperän käsittelyn kohdalla. Esityksessä ei ole lausunnon mukaan, riittävällä tavalla perusteltu ja yksilöity sitä, miksi nämä tiedot ovat välttämättömiä

rahanpesun selvittämiskeskuksen lakisääteisten tehtävien kannalta, eikä arvioitu esityksien suhteellisuusperiaatteen mukaisuutta. Lisäksi lausunnossa on todettu, että käsittelyssä olevassa esityksessä lisättäisiin rahanpesun selvittämiskeskukselle mahdollisuus käsitellä erityisiin henkilötietoihin kuuluvia tietoja, tulisi esityksen perusteluihin kiinnittää erityistä huomiota. kuten esityksessä todetaan, on perustuslakivaliokunta pitänyt lausuntokäytännössään (PeVL 51/2018) biometristen tietojen osalta 5 vuoden säilytysaikaa pitkänä. Asiassa voitaisiin miettiä myös sitä, olisiko tietojen säilytyksen tarpeellisuutta arvioitava vähintään viiden vuoden välein, jos asiaan avataan käsittelyaikaan vaikuttava selvittelykokonaisuus.

VASTINE

Edellä on ehdotettu korjausehdotuksia, joiden tarkoituksena on täydentää perusteluja siltä osin, miksi erityisten henkilötietoja käsittely on välttämättömiä rahanpesun selvittämiskeskuksen lakisääteisten tehtävien kannalta sekä siltä osin kuin kysymys on erityisten tietojen säilytysajasta. Edellä esitetyissä korjausehdotuksissa on pyritty täydentämään perusteluita tietojärjestelmän luonteen ja tarkoituksen osalta, jotta pidempi säilytysaika olisi paremmin perusteltu.

Rahanpesun selvittelykeskuksen rooli asiakirjan väärentämistä koskevan asian osalta: Rahanpesun selvittelykeskuksen lakisääteisiin tehtäviin kuuluu rahanpesun, esirikosten ja terrorismin rahoittamisen estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja tutkintaan saattaminen. Taloudellisia transaktioita selviteltäessä on olennaista, kuka transaktiot on tehnyt. Näin ollen sen selvittäminen, mikä tietyn ilmoitusvelvollisen yhtiön, esimerkiksi pankin, tietyn asiakkaan oikea henkilöllisyys on, on tärkeää rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnassa. Nykyisin, kun neopankkien ja muiden teknisesti edistyneiden taloudellisia palveluita tarjoavien yhtiöiden palveluita käytetään runsaasti myös Suomessa, asiakkaan oikean henkilöllisyyden selvittäminen on entistä haastavampaa. Tunnistautuminen voidaan tehdä kokonaan verkossa hyödyntäen vahvan tunnistautumisen lisäksi esimerkiksi valokuvia ja henkilöllisyystodistuksista otettuja valokuvia. Näin ollen on olennaista selvittää, mikä esimerkiksi verkossa tunnistautuneen henkilön oikea henkilöllisyys on ja onko hän käyttänyt tunnistautumisessa väärennettyä tai toisen henkilön henkilöllisyystodistusta.

<u>Tiedusteluvalvontavaltuutettu</u>

Tiedusteluvalvontavaltuutetun lausunnon mukaan nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan käytettävän ilmaisua kansallisen turvallisuuden suojaaminen sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta muissa säädöksissä kuin rahanpesun selvittelykeskuksesta annetussa laissa. Rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 4 §:n 4 momentissa käytetty ilmaisu kansallisen turvallisuuden suojaaminen ehdotetaan sen sijaan säilytettävän nykyisellään. Kansallisen turvallisuuden suojaaminen lisättiin säännökseen lakiin vuonna 2019 tehtyjen muutosten eduskuntakäsittelyn yhteydessä (TaVM 43/2018 vp).

Tiedusteluvalvontavaltuutettu toteaa, ettei hänen tiedossaan ole, oliko kansallisen turvallisuuden suojaamista rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 4 §:n 4 momenttiin lisättäessä esillä kysymys käytetyn ilmaisun riittävästä täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta. Nyt ehdotetussa sääntelyssä käytettäisiin toisaalta rahanpesun selvittelykeskuksesta annetussa laissa ja toisaalta muissa säädöksissä samasta asiasta täsmällisyydeltään ja tarkkarajaisuudeltaan erilaisia ilmaisuja. Sääntely ei olisi tältä osin johdonmukaista. Oma kysymyksensä on, vaikeuttaisiko tiedonsaannin kaikilta osin kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan kytkeminen käytännössä Suojelupoliisin tehtävien suorittamista, kun tällaisen sääntelyn taustalla olevat poliisilain 5 a luvun 3 §:n mukaiset tiedustelun kohteet ovat joka tapauksessa varsin väljästi määritellyt.

VASTINE

Kaikissa lakiehdotuksissa, joihin lisättiin oikeuksia luovuttaa tietoja suojelupoliisille, ehdotetaan johdonmukaisesti käytettäväksi sanamuotoa ”kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta”. Myös perustuslaissa (5.10.2018/817) sen 10 §:n 4 momentin rajoituslausekkeessa käytetään ilmaisua ”muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.” Joten ehdotuksessa käytetty ilmaisu on johdonmukainen myös perustuslain kanssa. Rahanpesulain selvityskeskuksesta annetun lain (RAP-laki) 4 § 4 momentti, on säädetty aikanaan ilman perustuslakivaliokunnan myötävaikutusta. RAP-lain 4 § 4 momenttiin ei esitetty muutosta kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, joten johdonmukaisuus tältä osin ei noussut esille myöskään perustuslakivaliokunnan asiantuntijakuulemisessa. Lisäksi viitataan, mitä edellä on esitetty lainvalmistelusta, siltä osin, kuin voimassa olevat säädökset olisivat edellyttäneet kokonaisuudistusta eikä ainoastaan uusien tiedonsaanti- ja luovutusoikeuksien lisäämistä ehdotettuihin lakeihin.

Suojelupoliisi

Suojelupoliisi ei ole asiantuntijalausunnossaan kannattanut esityksessä ehdotettua muotoilua ja lisämäärettä "sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta", koska se on omiaan vaikeuttamaan tiedonvaihtoa ja saattaa luoda tulkinta- ja soveltamisvaikeuksia kyseisiä lakeja soveltaville ja erityisesti niille muille viranomaisille, joiden tehtävänä olisi kyseisten lakien ja säännösten nojalla luovuttaa tietoja Suojelupoliisille. Suojelupoliisi katsoo edellä mainituilla perusteilla, että lisämääreestä tulisi luopua tai vähintään poistaa siitä edellytys uhkan vakavuudesta.

VASTINE

Perusoikeuksien rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määritettyjä. Rajoitusten olennaisen sisällön tulee ilmetä laista. Tiivistäen voidaan todeta, että perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset ovat: lailla säätämisen vaatimus, täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimus, hyväksyttävyysvaatimus,

ydinalueen koskemattomuuden vaatimus, suhteellisuus vaatimus, riittävien oikeusturvatakeiden vaatimus ja ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamisen vaatimus. Esimerkiksi lailla säätämisen edellytyksen on oikeuskirjallisuudessa todettu olevan selkeä muodollinen rajoitusedellytys. Lailla säätämisen vaatimukseen on vahvasti linkittynyt perusoikeusrajoituksen täsmällisyyden- ja tarkkarajaisuuden vaatimus. Tämä vaatimus edellyttää, että rajoituksen keskeinen sisältö on ilmettävä laista tarkkarajaisesti ja täsmällisesti, eikä harkintavaltaa saa jättää alemman asteisen normin tai lain soveltajan käsiin. Siten kaikki oleellinen perusoikeuksien rajoittamisen kannalta tulee säätää lailla. Sisällöllisiä rajoitusedellytyksiä on puolestaan rajoituksen täsmällisyys- ja tarkkarajaisuuden vaatimus sekä hyväksyttävyys- ja suhteellisuusvaatimus. Perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytyksien lisäksi joihinkin perusoikeussäännöksiin sisältyy erityisiä rajoituslausekkeita tai lakivarauksia. Nämä lakivaraukset antavat lainsäätäjälle valtuutuksen rajoittaa perusoikeuksia asetetun harkintavallan rajoissa. Muuna lakivarauksen tavoitteena voi olla toimeksiannon asettaminen lainsäätäjälle, säätää lakivarauksessa määritellystä perusoikeudesta tarkemmin tavallisen lain tasolla. Esimerkiksi oikeudesta yksityiselämän suojaan (PL 10§) on sisällytetty seuraava lakivaraus. Henkilötietojen suojasta säädetään perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan tarkemmin lailla.

Perustuslakivaliokunta on lausunut mm. PeVL 14/2018 vp s. 5 : ”*Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava kulloisessakin sääntely-yhteydessä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa (ks. PeVL 42/2016 vp, s. 2—3 ja siinä viitatut lausunnot). Merkityksellistä on ollut, että valiokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa henkilötietojen käsittelystä säädettäessä erityisesti se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy perustuslain 10 §:n samassa momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa.*”

Suojelupoliisi on lausunnossaan perustellut kantaansa muun muassa sillä, että Suojelupoliisin tiedonsaanti- ja luovutusoikeuksia koskeva sääntely muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden, jossa tietojensaannin tai luovutusoikeuden perusteeksi on johdonmukaisesti säädetty kansallisen turvallisuuden suojaaminen. Nyt esityksessä ehdotetulla tavalla muotoillut tiedonsaanti- ja luovutusoikeudet olisivat poikkeavan sääntelytapansa johdosta omiaan heikentämään muutoin yhdenmukaista ja loogista sääntelykokonaisuutta. Ottaen huomioon muualla lainsäädännössä, mukaan lukien perustuslain 10 § 4 momentin erityinen rajoituslauseke, on kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi tiedonsaanti ja tiedonluovutus perusteessa lisäkvalifiointi ” sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta” tai ”toiminta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta”. Vaikuttaisi siltä, että nimenomaan rahanpesun selvittelykeskusta koskevan lain 4 § 4 momenttiin säädetty tiedonluovutusoikeus rahanpesurekisteristä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, on säädetty poikkeavasti ja aiheuttaa siten puheena olevan epäjohdonmukaisuuden.

Sisäministeriö

Sisäministeriön asiantuntijalausunnon mukaan toimialan näkökulmasta katsottuna hallituksen esityksen vaikutustenarvioinnit ovat sisäministeriön käsityksen mukaan lopputuloksiltaan asianmukaiset. Kokonaisuutena arvioiden hallituksen esityksen tavoitteet (ks. hallituksen esityksen jakso 3) ovat sisäministeriön toimiala ja nykyinen turvallisuusympäristö huomioiden erittäin tärkeitä ja hallituksen esityksen lakiehdotukset vastaavat näihin tavoitteisiin. Näin ollen sisäministeriö katsoo, että lakiehdotukset ovat kannatettavia.

Keskusrikospoliisi

Keskusrikospoliisi pitää hallituksen esityksessä esitettäviä muutoksia erittäin tärkeinä sen lakisääteisten tehtävien tehokkaan ja tietosuojasääntelyn mukaisen suorittamisen näkökulmasta. Oikea-aikainen ja riittävä tietojenvaihto viranomaisten kesken sekä yksityisen sektorin toimijoiden kanssa on edellytys toimivalle ja nykyaikaiselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnalle. Ehdotetut lisäykset koskevat erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, joiden käsittelyssä huomioidaan asianmukaiset suojatoimet, jotka on kuvattu hallituksen esityksen kohdassa 4.2.2.3 ja 7.2. Hallituksen esityksen kohdassa 4.1.2 ehdotetaan muutoksia rahanpesurekisterin tietojen poistamisen määräaikoihin.

Hallituksen esityksen kohdassa 4.1.4 ehdotetaan muutettavaksi lain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (rahanpesulaki) 4 luvun 2 § 3 momenttia siten, että viittaus valtioneuvosten asetukseen, jota ei ole koskaan annettu, ehdotetaan korvattavaksi Rahanpesun selvittelykeskukselle annettavalla määräyksenantovaltuudella. Ehdotetut muutokset ovat keskusrikospoliisin asiantuntijalausunnon mukaan erittäin kannatettavia ja tärkeitä Rahanpesun selvittelykeskuksen tehokkaan ja tietosuojasääntelyn mukaisen toiminnan varmistamiseksi. Esitetty muutos tehostaisi merkittävästi selvittelykeskuksen toimintaa. Vuoden 2023 aikana selvittelykeskus vastaanotti yli 370 000 ilmoitusta epäilyttävästä toimesta. Mikäli ehdotettu määräyksenantovaltuus tulisi voimaan, poistuisi selvittelykeskukselta nykyinen työ, jossa ilmoitusten muotoa ja sisällön asettelua joudutaan korjaamaan manuaalisesti. Luonnos määräyksestä epäilyttävän liiketoimen sisällön muodosta ja sisällön asetteluista on jo laadittu ja siitä on pyydetty ja vastaanotettu kommentteja ilmoitusvelvollisilta yhtiöiltä.

Poliisihallitus

Poliisihallituksen lausunnossa todetaan, että Keskusrikospoliisi on raportoinut Poliisihallitukselle työryhmätyöskentelyn olleen onnistunutta ja laaditun hallituksen esitysluonnoksen muutoskirjaukset ovat poliisin näkökulmasta harkittuja ja tarpeellisia. Poliisi tarvitsee asianmukaisia, nykyaikaisia ja tehokkaita lainsäädännön kautta tulevia keinoja onnistuakseen lakisääteisten tehtäviensä hoitamisessa.

Finanssivalvonta

Finanssivalvonnan asiantuntijalausunnon mukaan hallituksen esitys sisältää kaksi Finanssivalvonnan toiminnalle merkittävää ehdotusta: 1. Muutos lakiin rahanpesun selvittelykeskuksesta, jonka perusteella Finanssivalvonta saisi käyttää rahanpesurekisterin tietoja nykyistä laajemmin ja 2. Lakiin Finanssivalvonnasta tehtävä muutos, jonka perusteella Finanssivalvonta saa luovuttaa tietoja Suojelupoliisille kansallisen turvallisuuden kannalta merkittävissä tilanteissa. Finanssivalvonta katsoo, että esitetty lakimuutos lakiin rahanpesun selvittelykeskuksesta on välttämätön tietojen laajemmassa käytössä ja arvioitaessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiä moniulotteisesti. Toisen lakiehdotuksen tavoitteena on antaa Finanssivalvonnalle laissa määritelty oikeus luovuttaa tietoja Suojelupoliisille, jos Finanssivalvonnan tietoon tulee terrorismin rahoittamiseen tai kansallisen turvallisuuden vaarantumiseen viittaavia seikkoja. Suojelupoliisi ei ole enää tiedustelulakien voimaantulon jälkeen esitutkintaviranomainen, ja tällä hetkellä Finanssivalvonnalle on annettu oikeus tietojen luovuttamiseen vain esitutkintaviranomaiselle. Finanssivalvonta katsoo esitetyn muutoksen olevan erityisen tärkeä nyt, kun sen toimivaltaan on liitetty myös kansainvälisten talouspakotteiden mukaisten estotoimien valvonta. Fiva voi valvonnassa huomata kansallista turvallisuutta vaarantavia pakotteiden kiertämistä ja muita seikkoja, joiden saattaminen Suojelupoliisin tietoon on erityisen tärkeää.

Patentti- ja rekisterihallitus

Esitetyt muutokset kohdistuvat PRH:n toimintaan siltä osin kuin esityksessä on kyse tosiasiallisia edunsaajia koskevien rekisteritietojen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta (1. ja 3. lakiehdotus). Sääntelyn nykytilaa ja siihen liittyviä muutostarpeita on käsitelty kattavasti hallituksen esityksen luvussa 2.1, eikä PRH:lla ole asiantuntija lausunnon mukaan siihen lisättävää. PRH pitää esitettyä sääntelyä kannatettavana ja tarpeellisena tosiasiallisia edunsaajia koskevien rekisteritietojen oikeellisuuden ja ajantasaisuuden varmistamiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Hallituksen esitykseen sisältyy kaksi esitystä Verohallinnon ja PRH:n välisen tietojenvaihdon parantamiseksi, joiden tavoitteena on edistää edunsaajarekisterin tietosisällön luotettavuutta. Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa asiantuntijalausunnossaan esitettyjä muutoksia PRH:n edunsaajarekisterin tietojen luotettavuuden parantamiseksi, eikä sillä ole muuta huomautettavaa asiasta.

Aluehallintovirasto

Aluehallintoviraston lausunnossa todetaan, että sen suorittamassa valvonnassa on konkretisoitunut tarve sekä saada että luovuttaa sen valvottavia koskevia tietoja, mutta valvojan ja eräiden viranomaisten välinen tiedonvaihto on estynyt siksi, ettei tietojenvaihtoa mahdollistavaa lakipykälää ole ollut. Tietojenvaihdon tarve on havaittu erityisesti valvontaviranomaisen ja Verohallinnon välillä.

Aluehallintoviraston käsityksen mukaan tietojenvaihdon parantaminen ja valvonnan tehostaminen edellyttäisi laajempia lakimuutoksia koskien rahanpesulain valvojien ja muiden viranomaisten välistä tietojenvaihtoa.

VASTINE

Esitykseen ei ollut mahdollista huomioida laajempia muutoksia, johtuen mandaatista, joka lainvalmistelun asettamispäätökseen oli kirjattu.

Verohallinto

Verohallinto kannattaa esitystä. Verohallinto pitää lausunnossaan tärkeänä, että tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen valvontaa tehostetaan ja Verohallinto voi antaa valvovalle viranomaiselle tietoja havaitessaan edunsaajatiedoissa olevia puutteita. Lisäksi on tärkeää, että suojelupoliisilla on asianmukainen oikeus pyytää verotusta koskevia tietoja silloin kun nämä ovat suojelupoliisin tehtävissä tarpeellisia. Verohallinto on arvioinut, että lakimuutokset aiheuttavat jonkin verran työtä mm. yksittäisten tietopyyntöjen lisääntyessä mutta vaikutukset ovat vähäisiä tältä osin.

Finanssiala ry

FA on asiantuntijalausunnossaan arvioinut sinänsä tarkoituksenmukaiseksi, että Rahanpesun selvittelykeskus voisi antaa tarkempia ohjeita epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen muodosta ja sisällön esittämisen asettelusta. Muutos on periaatteellisesti merkittävä ja FA pitää tärkeänä, että ilmoituksen muotoa tai sisältöä koskevia muutoksia valmisteltaessa ilmoitusvelvollisille varmistetaan mahdollisuus tulla kuulluksi. Lain perusteluissa tulisi myös korostaa sitä, etteivät muutokset saa aiheuttaa ilmoitusvelvollisille tavoiteltaviin hyötyihin nähden suhteettomia hallinnollisia tai taloudellisia kustannuksia.

Kesällä hyväksytty EU:n rahanpesuasetus (EU) 2024/1624 antaa komissiolle ja EU:n rahanpesuntorjuntavirastolle oikeuden antaa jäsenvaltioita ja ilmoitusvelvollisia sitovaa teknistä sääntelyä mm. asiakkaan tuntemisen yhteydessä kerättävistä vähimmäistiedoista ja epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen sisällöstä.

Jos ehdotettu lakimuutos tästä huolimatta arvioidaan tarpeelliseksi, FA pitää välttämättömänä, ettei ilmoitusvelvollisia kansallisin säännöksin velvoiteta hankkimaan tai ilmoittamaan muita tietoja kuin ne, jotka ilmoitusvelvollinen on jo hankkinut sitovan EU-sääntelyn vaatimusten täyttämiseksi tai tapauskohtaisesti arvioinut riskiarvion perusteella tarpeellisiksi.

FA suhtautuu asiantuntijalausunnosta ilmenevällä tavalla varauksellisesti ilmoitusvelvollisten Rahanpesun selvittelykeskukselle antamien tietojen luovutuksiin muille kuin Rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 4–5 §:ssä määritellyille tahoille. Lausunnossa mm. todetaan, että viranomaiset ovat toivoneet, että ilmoituksia tehtäisiin matalalla kynnyksellä, minkä vuoksi ne voivat

todennettavissa olevan näytön sijaan tukeutua ilmoittajatahon epäilyyn tai subjektiiviseen arvioon. Finanssialan ry:n lausunnossa todetaan lisäksi, että rekisteröidyillä ei ole oikeutta saada tietoa mahdollisista rekisterimerkinnöistä tai niiden perusteista, saati vaatia niiden oikaisemista tai poistamista. Mainitut näkökohdat huomioiden tiedoille esitetty kymmenen vuoden säilytysaika vaikuttaa erittäin pitkältä.

FA pitää lausunnossaan rekisteröityjen oikeusturvan ja perusoikeuksien toteutumisen kannalta välttämättömänä, että ainakin mainitut osiot kuvattaisiin olennaisesti selkeämmin ja ehdotusten tietosuojavaikutukset arvioitaisiin yksittäisen viranomaisen käsittelytoimia myöten. Vaikutustenarvioinnin tavoite huomioon ottaen FA ei pidä mahdollisena, että se voitaisiin osittainkaan toteuttaa jälkikäteen eli vasta sen jälkeen, kun rahanpesurekisteriä koskevat lainsäädäntömuutokset on jo tehty.

FA pitää lausunnossaan selvänä puutteena sitä, ettei hallituksen esityksessä millään tavoin ole haluttu ottaa kantaa ilmoitusvelvollisten ja viranomaisten välisen tai ilmoitusvelvollisten keskinäisen tiedonvaihdon edellytysten parantamiseen.

VASTINE:

Rahanpesun selvittelykeskuksen määräyksenantovalta epäilyttäviä liiketoimia koskevan ilmoituksen osalta on perusteltavissa ilmoituksen sellaisten teknisten vaatimusten osalta, jotka eivät vaikuta ilmoitettavien tietojen asiasisältöä koskeviin vaatimuksiin, vaan ainoastaan tarkentavat niitä. Edellä talousvaliokunnan lausuntoa käsittelevässä osiossa on tuotu esille millä tavoin mainitut AML-asetuksen ja kuudennen rahanpesudirektiivin tavoitteet vastaavat niitä tavoitteita, joita pyritään edistämään hallituksen esityksessä ehdotetulla rahanpesulain 4 luvun 2 pykälän 3 momentin muutoksella.

Ehdotukset uusiksi tiedonluovutusoikeuksiksi rahanpesurekisteristä perustuvat luottolaitosdirektiivin kansalliseen täytäntöönpanoon, jonka osalta ei ole kansallista liikkumavaraa. Edellä on jo selvitetty tietojen säilyttämisaikaa ja korjausehdotuksia perusteluihin näiltä osin.

Lainvalmistelussa tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi painottuu ehdotettujen tiedonsaantioikeuksien ja salassa pidettävien tietojen luovutusoikeuksien oikeasuhtaisuuden punnintaan rekisteröidyn oikeuksiin nähden ja kokonaisturvallisuuden, yleisen edun sekä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Rekisterinpitäjän velvollisuus toteuttaa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklan 1 ja 7 kohdan mukaisesta tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi huolimatta siitä, että lainvalmistelun yhteydessä tehdään tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi. Edellä mainitut tietosuojaa koskevat vaikutustenarvioinnit ovat siten toisistaan erilliset, ja ne on joka tapauksessa toteutettava toisistaan riippumatta.

Ilmoitusvelvollisten ja viranomaisten välisen tai ilmoitusvelvollisten keskinäisen tiedonvaihdon edellytysten parantamiseen otettiin kantaa lainvalmistelua koskevan työryhmän toimenpidesuunnitelmassa. Tältä osin muutokset lainsäädäntöön toteutetaan rahanpesulain kokonaisuudistusta käsittelevässä hankkeessa.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry

EK pitää esitettyjä muutoksia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi annettuun lainsäädäntöön pääasiallisesti perusteltuina ja asianmukaisesti valmisteltuina. EK kannattaa ehdotusta siitä, että esitetyillä muutoksilla säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskukselle valtuus antaa tarkentava määräys epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen muodosta ja sisällön esittämisen asettelusta. Tämä voi olla omiaan tehostamaan tietojen oikeellisuutta ja siten edesauttaa lain tarkoituksen toteutumista selkiyttämällä myös tietoja antavan elinkeinonharjoittajan tai yrityksen mahdollisuuksia toimittaa oikeat tiedot oikeassa muodossa niitä pyytäneelle viranomaistaholle. EK pitäisi kuitenkin perusteltuna, että ilmoituksen muotoa tai sisältöä koskevia muutoksia valmisteltaessa ilmoitusvelvollisille varmistetaan mahdollisuus tulla kuulluksi.

Suomen Asianajajaliitto

Asianajajaliitto on lausunut, että pääosin rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta antaa ilmoitusvelvollisia sitova määräys valtioneuvoston asetuksenantovaltuuden sijaan on kannatettava. Asianajajaliitto kiinnittää lausunnossaan hallintovaliokunnan huomiota siihen, että esimerkiksi asianajajien osalta esitys nykyisessä muodossaan toteutuessaan saattaisi johtaa tilanteeseen, jossa asianajajalla ei, kieltäydyttyään epäilyttävästä toimeksiannosta ennen sen vastaanottamista, välttämättä ole käytössään riittäviä tietoja sovelluksen hyväksymän ilmoituksen tekemiseen rahanpesun selvittelykeskuksen kautta. Samanaikaisesti asianajajalla ja muilla vastaavassa tilanteessa olevilla ilmoitusvelvollisilla olisi kuitenkin velvollisuus ilmoittaa epäilyttävästä liiketoimesta ja sen tekemättä jättäminen saattaisi esityksessä todetuin tavoin johtaa rahanpesulain 8 pykälän mukaisiin sanktioihin. Asianajajaliitto pitää lausunnossaan ehdottoman tärkeänä, että esityksessä sekä sen perusteluissa varmistetaan, että rahanpesun selvittelykeskus esityksen mukaisia ilmoitusvelvollisia sitovia määräyksiä antaessaan on velvollinen ottamaan huomioon ilmoitusvelvollisen mahdollisuuden täyttää velvoitteensa ja tehdä ilmoitus myös tilanteissa, joissa täydellisiä tietoja ei ole saatavilla.

Esityksen mukaan ilmoitusvelvollisen, valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi tosiasiallisten edunsaajien rekisterin ylläpitäjälle tehtävässä ilmoituksessa nykyistä tarkemmin yksilöitävä, miltä osin tiedot ovat puutteellisia tai epäjohdonmukaisia. Ilmoituksessa voisi yksittäistapauksessa ja perustellusta syystä taustoittaa, mihin seikkoihin tai selvityksiin puutteelliset tai epäjohdonmukaiset tiedot perustuvat, jos se olisi tarkoituksenmukaista. Asianajajaliitto kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että oleellista on voida

jättää ilmoitus puutteista ja epäjohdonmukaisuuksista myös jatkossa eikä ilmoitustapaa tule vaikeuttaa siten, että yleisluontoisen ilmoituksen tekeminen vaikeutuu.

VASTINE:

Rahanpesun selvittelykeskus on kertonut valiokuntakuulemisessa ottavansa huomioon määräystä laatiessaan mahdolliset erityistilanteet ja myös järjestää ilmoitusvelvollisten kuulemisia ennen määräyksen antamista.

Tosiasiallisten edunsaajarekisterin tietojen ilmoittaminen on mahdollista antaa niillä tiedoilla, mitä ilmoitettaessa on käsillä. Myös yleisluontoinen ilmoitus on edelleen mahdollista.

LIITE

3. Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 18 §:n 1 momentin 14 kohta sekä ~~*19 §:n otsikko ja 3 kohta*~~ sekä 20 §:n 9 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 18 §:n 1 momentin 14 kohta laissa 723/2019, ~~*19 §:n 3 kohta laissa 916/2019*~~ ja 20 §:n 9 kohta laissa 1025/2019, sekä

lisätään 18 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1108/2006, 504/2008, 525/2009, 499/2015, 1146/2015, 529/2017, 1128/2017, 22/2018, 228/2019, 723/2019, 865/2019 ja 287/2021, uusi 15 kohta, ~~*19 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 916/2019*~~, ~~*uusi 4 kohta*~~ ja 20 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1500/2011, 1128/2017, 1345/2018, 228/2019, 916/2019, 1025/2019 ja 1173/2019, uusi 10 ja *11* kohta seuraavasti:

18 §

Verohallinnon oikeus tietojen oma-aloitteiseen antamiseen

Verohallinto voi salassapitosäännösten estämättä antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen:

14) Kilpailu- ja kuluttajavirastolle elinkeinonharjoittajien välisistä kielletyistä kilpailunrajoituksista sekä määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä sellaisia tietoja, joilla saattaa olla merkitystä kilpailulain (948/2011) 5 ja 7 §:n sekä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 ja 102 artiklan valvonnan kannalta;

15) Patentti- ja rekisterihallitukselle sellaisia verovalvonnassa tai muutoin havaittuja tietoja~~, joilla saattaa olla merkitystä~~ *jotka ovat välttämättömiä* tosiasiallisia edunsaajia koskevien rekisteritietojen oikeellisuuden ja ajantasaisuuden varmentamisessa.

~~*19 §*~~

~~*Tietojen antaminen syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille sekä suojelupoliisille*~~

~~*Verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa yksittäistapauksessa pyynnöstä verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen:*~~

~~*3) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille sekä tuomioistuimille rikoslain 2 a luvun 2 §:ssä säädetyn päiväsakon suuruuden määräämistä varten;*~~

~~*4) suojelupoliisille sen toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta.*~~

20 §

Tietojen antaminen eräille viranomaisille

Verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa pyynnöstä:

9) Maanmittauslaitokselle asunto-osakeyhtiölaissa (1599/2009) tarkoitettuun osakeluetteloon merkitsemistä ja maakaaressa (540/1995) tarkoitettuun lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin kirjaamista varten tarpeelliset tiedot varainsiirtoveron suorittamisesta;

10) Patentti- ja rekisterihallitukselle sellaisia verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen, jotka ovat välttämättömiä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 6 luvun 4 §:n ja kaupparekisterilain (564/2023) 5 §:n perusteella rekisteröityjen tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen oikeellisuuden ja ajantasaisuuden varmentamiseksi;

11) suojelupoliisille sellaisia verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen, jotka ovat välttämättömiä suojelupoliisin toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.3 Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta

18 §. *Verohallinnon oikeus tietojen oma-aloitteiseen antamiseen*. Pykälän *1 momentin 14 kohtaan* ehdotetaan tehtäväksi luettelointiin liittyvä teknisluonteinen muutos muuttamalla pisteen tilalle puolipiste.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi *uusi 15 kohta*. Ehdotetun 15 kohdan mukaan Verohallinto voisi salassapitosäännösten estämättä antaa omasta aloitteestaan PRH:lle sellaisia verovalvonnassa tai muutoin havaittuja verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen, ~~jotka saatavat olla tarpeen~~ jotka ovat välttämättömiä rahanpesulain 6 luvun 4 §:n ja kaupparekisterilain 5 §:n perusteella rekisteröityjen tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen oikeellisuuden ja ajantasaisuuden varmentamiseksi. Voimassa olevan verotietolain 18 §:n 1 momentin 9 ja 10 kohdan perusteella Verohallinto voi oma-aloitteisesti antaa PRH:lle verotustietoja ainoastaan säätiövalvontaa ja tilintarkastusvalvontaa koskevilta osin sekä 12 kohdan nojalla siltä osin kuin PRH toimii rahanpesulaissa tarkoitettuna valvontaviranomaisena. Voimassa oleva laki ei siten mahdollista sitä, että Verohallinto voisi antaa oma-aloitteisesti PRH:lle sellaisia verotustietoja, joita voitaisiin hyödyntää tosiasiallisia edunsaajia koskevien rekisteritietojen oikeellisuuden ja ajantasaisuuden varmentamisessa.

Tietojen antamisen arviointi perustuu rekisteritietojen vertailuun. Verohallinto voi verrata PRH:n ylläpitämää tosiasiallisten edunsaajien rekisteriä niihin omistustietoihin, jotka Verohallinnolle ilmoitetaan veroilmoituksella tai varainsiirtoverotuksen yhteydessä tai Verohallinto havaitsee verovalvonnassa. Käytännössä omistajatiedoissa olevan puutteen tai ristiriidan ilmoittaminen on välttämätöntä silloin, jos Verohallinnon tiedot poikkeavat PRH:lla olevista tiedoista.

Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:ään on koottu erilaisia tilanteita, joissa Verohallinto voi antaa oma-aloitteisesti verotusta koskevia tietoja silloin, kun näillä tiedoilla on merkitystä jonkun toisen viranomaisen toimivallassa olevassa asioissa. Pykälän johtolauseessa todetaan vain, että tässä pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa oma-aloitteinen tietojen antaminen on mahdollista mutta pykälässä olevia säännöksiä on tarkasteltava kutakin erikseen juuri siinä kontekstissa, johon säännös on tarkoitettu. Voimassa

olevan lain säännöksissä on arvioitu ne tilanteet, joissa Verohallinto voi tehdä verotuksen yhteydessä havaintoja jonkun toisen viranomaisen toimivallassa olevassa asioissa. Tietojen luovuttamisen kynnys ei ole kaikissa säännöksissä sama ja tämä johtuu siitä, että tilanteet, joissa asioita havaitaan ovat erilaisia ja ne tarkoitukset, joissa tietoja hyödynnetään vaihtelevat. Silloin, jos näitä tietojen luovuttamisen edellytyksiä katsottaisiin tarpeelliseksi muuttaa, tulisi jokainen säännös arvioida erikseen sen varmistamiseksi, että säännöksen tarkoitus toteutuu myös tämän muutoksen jälkeen. Yhteistä näille säännöksille kuitenkin on, että lähtökohtaisesti kaikissa tilanteissa annettavat tiedot koskevat yhteisön tai henkilön liiketoiminnasta tehtyjä havaintoja eikä kysymys ole henkilön yksityiselämän ydinpiiriin kuluvista tiedoista tai erityisiin henkilötietojen piiriin kuuluvista tiedoista.

Rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvien rikosten selvittämisen ja epäiltyjen jäljittämisen kannalta on tärkeää, että edunsaajarekisterin tiedot ovat tarkat ja ajantasaiset, sillä epäillyt saattavat yrittää salata henkilöllisyytensä yritysrakenteen taakse. Viidennen rahanpesudirektiivin 30 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden onkin edellytettävä, että saman artiklan 3 kohdassa tarkoitetun keskitetyn rekisterin sisältämät tiedot ovat riittävät, tarkat ja ajantasaiset, ja otettava käyttöön mekanismeja tätä varten.

PRH saa tällä hetkellä rekisteröityjen edunsaajatietojen oikeellisuuteen ja ajantasaisuuteen liittyviä tietoja pääasiassa rahanpesulain 6 luvun 5 §:n 1 momentissa säädettyjen valvontailmoitusten kautta. On tarpeen säätää Verohallinnolle oikeus oma-aloitteisesti antaa sellaisia verotustietoja, joita ~~*voitaisiin hyödyntää*~~ *hyödynnetään* tosiasiallisia edunsaajia koskevien rekisteritietojen oikeellisuuden ja ajantasaisuuden varmentamisessa.

Tiedonluovutusoikeus olisi rajattava vain sellaisiin verotustietoihin verovelvollista koskevine tunnistetietoineen, ~~*joilla saattaa olla merkitystä*~~ *jotka ovat välttämättömiä* tosiasiallisia edunsaajia koskevien rekisteritietojen oikeellisuuden ja ajantasaisuuden varmentamisessa. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi yrityksen osakkeiden omistajia ja omistusosuuksia koskevat tiedot. Yrityksillä ja yhteisöillä on velvollisuus ilmoittaa Verohallinnolle säännönmukaisesti verotusmenettelystä annetun lain 8 §:n ja tiedonantovelvollisuutta koskevan päätöksen (Verohallinnon päätös veroilmoituksessa annettavista tiedoista) mukaisesti tiedon sellaisen osakkeenomistajan nimestä, henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnuksesta ja omistamien osakkeiden lukumäärästä, joka omistaa vähintään 10 prosenttia yhtiön osakkeista. Verohallinto saa omistajatietoja myös esimerkiksi varainsiirtoverotuksen toimittamisen yhteydessä sekä verovalvonnassa. Nämä säännönmukaisesti ilmoitettavat omistajatiedot ovat lähtökohtaisesti sellaisia tietoja, joita Patentti- ja rekisterihallitus hyödyntävät edunsaajarekisterin valvonnassa. Tämän lisäksi edunsaajatietojen valvonnassa voidaan hyödyntää CRS/DAC2/Fatca-ilmoitusten tietoja kontrolloivista henkilöistä. CRS/DAC2 velvoittaa Verohallinnon valvomaan yhteisöjen omistusta ja kontrolloivien henkilöiden ilmoittamista. Verohallinnon oma-aloitteinen oikeus antaa tietoja havaituista puutteista vastaisi neljännen ja viidennen rahanpesudirektiivin tarkoituksia edunsaajatietojen hyödyntämisestä verotuksessa ja myös kansallista huolehtimisvelvoitetta, jonka nojalla verotuksen yhteydessä kiinnitetään huomiota rahanpesuriskeihin ja myös CRS/DAC2-velvoitteisiin, jotta huolehtimisvelvoite toteutuu.

~~*19 §.Tietojen antaminen syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille sekä suojelupoliisille. Pykälän otsikkoa ehdotetaan täydennettäväksi siten, että siihen lisätään sanat ”sekä suojelupoliisille”. Ehdotetun täydennyksen johdosta otsikko vastaisi jäljempänä ehdotettua pykälän sisältöä.*~~

~~*Pykälän 1 momentin 3 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi luettelointiin liittyvä teknisluonteinen muutos muuttamalla pisteen tilalle puolipiste.*~~

~~*Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 kohta, jonka nojalla Verohallinto voisi luovuttaa verotusta koskevia tietoja suojelupoliisille. Kohdan mukaan tietoja voisi luovuttaa suojelupoliisille sen toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen*~~

~~*turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Lisäämällä kansallinen turvallisuus tietojen luovutusperusteeksi huomioitaisiin siviilitiedustelulain voimaantulon myötä poliisin tehtävissä tapahtuneet muutokset sekä palautettaisiin mahdollisuus luovuttaa tietoja rikosten estämiseksi. Käytettäessä tietojen luovuttamisen perusteena kansallisen turvallisuuden suojaamista edellytetään sääntelyltä siten yksityiskohtaisuutta, että henkilötietojen suojaan liittyvät käyttötarkoitussidonnaisuus ja tarpeellisuusvaatimus täyttyvät. Kun suojelupoliisin kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyviin tiedollisiin toimivaltuuksiin sovellettava sääntely hajautuu eri säädöksiin, sääntelyn yhdellä kertaa tapahtuva täsmentäminen olisi käytännössä hyvin vaikeasti toteutettavissa. Kansallisen turvallisuuden suojaaminen on siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisen tietojen saannin perusteeksi sinällään varsin väljä, että tietojen saannin peruste on perusteltua kytkeä kiinteämmin siviili- ja sotilastiedustelun tarkoitukseen sekä tiedustelulaeissa määriteltyihin siviili- ja sotilastiedustelun kohteisiin. Tämän vuoksi on perusteltua, että suojelupoliisin kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyviä tiedollisia toimivaltuuksia koskevat säännökset kytkettäisiin poliisilain 5 a luvun 3 §:ssä tarkoitetun kaltaiseen kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan silloin, kun tällainen kytkentä ei ilmene muusta asiayhteydestä. Poliisilain 5 a luvussa säädettyjen tiedollisten toimivaltuuksien osalta kytkennän voi katsoa ilmenevän asiayhteydestä ja poliisilain 5 a luvun 50 §:ssä kytkentä on todettu myös nimenomaisesti.*~~

~~*Verohallinnossa käsiteltävillä tiedoilla voi tapauskohtaisesti olla erittäin suuri merkitys suojelupoliisin toiminnalle. Kyse voi olla esimerkiksi epäillystä pakotteiden kiertämisestä, terrorismin rahoittamisesta tai hybridivaikuttamisesta. Verotusta koskevat tiedot ovat tärkeitä, kun arvioidaan taloudellista toimintaa tai muita taloudellisia hankkeita, joiden epäillään liittyvän kansallista turvallisuutta vaarantavaan toimintaan. Näihin tärkeisiin tietoihin lukeutuvat Verohallinnon rekisterissä olevat tavanomaiset säännönmukaista verotusta koskevat tiedot, mutta myös muut verovalvonnan ja Verohallinnon erityisvalvonnan yhteydessä keräämät tiedot. Verohallinto kerää ja saa verovalvonnan yhteydessä sellaista tietoa, jota ei ole saatavissa muista tietolähteistä. Vertailukohdaksi voidaan ottaa talousrikostutkintaa suorittavat esitutkintaviranomaiset, joiden työssä erilaiset verotusta koskevat tiedot ovat usein välttämättömiä, kun arvioidaan erilaisia taloudellisia toimijoita. Sama pätee myös sellaisten toimijoiden ja taloudellisten hankkeiden arviointiin, missä on kyse mahdollisesta kansallista turvallisuutta vaarantavasta toiminnasta.*~~

Perustelut 20 §:n 1 mom 11) kohta:
Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 11 kohta, jonka nojalla Verohallinto voisi luovuttaa verotusta koskevia tietoja suojelupoliisille silloin, kun tietojen antaminen on välttämätöntä suojelupoliisille sen toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Verotusta koskevilla tiedoilla voi tapauskohtaisesti olla erittäin suuri merkitys suojelupoliisin toiminnalle. Kyse voi olla esimerkiksi epäillystä pakotteiden kiertämisestä, terrorismin rahoittamisesta tai hybridivaikuttamisesta. Verotusta koskevat tiedot ovat välttämättömiä, kun arvioidaan taloudellista toimintaa tai muita taloudellisia hankkeita, joiden epäillään liittyvän kansallista turvallisuutta vaarantavaan toimintaan. Näihin tärkeisiin tietoihin lukeutuvat Verohallinnon rekisterissä olevat tavanomaiset säännönmukaista verotusta koskevat tiedot, mutta myös muut verovalvonnan ja Verohallinnon erityisvalvonnan yhteydessä keräämät tiedot. Vertailukohdaksi voidaan ottaa talousrikostutkintaa suorittavat esitutkintaviranomaiset, joiden työssä erilaiset verotusta koskevat tiedot ovat usein välttämättömiä, kun arvioidaan erilaisia taloudellisia toimijoita. Sama pätee myös sellaisten toimijoiden ja taloudellisten hankkeiden arviointiin, missä on kyse mahdollisesta kansallista turvallisuutta vaarantavasta toiminnasta. Tietojen antaminen Verohallinnosta on usein välttämätöntä koska näitä tietoja ei ole saatavilla muualta. Tietopyynnöt ovat yksittäisiä ja Verohallinto arvioi tapauskohtaisesti, mitkä verotusta koskevat tiedot ovat välttämättömiä sen asian selvittämiseen, jota tietopyyntö koskee.

4. Laki Finanssivalvonnasta annetun lain 71 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

~~*muutetaan*~~ *lisätään* Finanssivalvonnasta annetun ~~lain~~ *lakiin* (878/2008)~~*–71 §:n 1 momentin johdantokappale sekä*~~ *uusi 71 d § seuraavasti:*

~~*lisätään 71 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 752/2012, 611/2014, 651/2014, 1198/2014, 505/2015, 520/2016, 1442/2016, 446/2017, 1071/2017, 402/2018, 574/2019, 569/2020, 270/2021 ja 524/2021, uusi 2 a kohta*~~ seuraavasti:

~~*71 §*~~

~~*Oikeus ja velvollisuus luovuttaa tietoja*~~

~~*Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, Finanssivalvonnalla on oikeus oma-aloitteisesti ja pyynnöstä luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tietoja:*~~

~~*Muuttamaton osa säädöstekstistä on jätetty pois*~~

~~*2 a) suojelupoliisille sen toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta;*~~

~~*Muuttamaton osa säädöstekstistä on jätetty pois*~~

71 d § Oikeus luovuttaa tietoja suojelupoliisille

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, Finanssivalvonnalla on oikeus luovuttaa salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä tietoja suojelupoliisille, jos tiedot ovat välttämättömiä suojelupoliisin toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta.

Finanssivalvonnalla on oikeus luovuttaa salassapitosäännösten estämättä oma-aloitteisesti Suojelupoliisille Finanssivalvonnan hallussa olevia tietoja liittyen rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen, pakotesääntelyn kiertämiseen tai muihin epätavallisiin liiketoimiin liittyvistä järjestelyistä, joilla varoja siirretään kolmansiin maihin ja toimilla epäillään vaarannettavan kansallista turvallisuutta, jos tiedot ovat tarpeellisia suojelupoliisin toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tietojen luovuttamiseen sovelletaan, mitä 71 §:n 5 momentissa säädetään.

Voimaantulopykälä tai –säännös alkaa

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.4 Laki Finanssivalvonnasta

~~*71 §. Oikeus ja velvollisuus luovuttaa tietoja. Pykälän 1 momentin johdantokappaletta ehdotetaan muutettavaksi siten, että johdantokappaleeseen lisättäisiin tarkennus Finanssivalvonnan oikeudesta oma-aloitteisesti ja pyynnöstä luovuttaa tietoja. Lisäksi 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 a kohta, jonka mukaan Finanssivalvonnalla olisi oikeus luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tietoja suojelupoliisille sen tehtäviin poliisin hallinnosta annetun lain mukaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Oikeus luovuttaa tietoja sisältää oikeuden luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti ja pyynnöstä.*~~

~~*Finanssivalvonnalla on, sen lisäksi, mitä julkisuuslaissa säädetään, oikeus luovuttaa salassa pidettäviä tietoja muille viranomaisille niin kuin Finanssivalvonnasta annetun lain 71 §:n 1 momentissa tarkemmin säädetään. Pykälän 2 momentin mukaan Finanssivalvonnalla on oikeus luovuttaa vain sellaisia tietoja, jotka ovat tarpeen kunkin 1 momentissa mainitun viranomaisen tehtävien suorittamiseksi, ja jos tietoja luovutetaan ulkomaan viranomaiselle, edellyttäen että niitä koskee kyseisten tietojen osalta vastaava salassapitovelvollisuus kuin Finanssivalvontaa.*~~

71 d §. Oikeus luovuttaa tietoja suojelupoliisille. Ehdotetaan uutta 71 d §:n 1 momenttia, jonka nojalla Finanssivalvonta voisi luovuttaa Finanssivalvonnan tietoja pyynnöstä suojelupoliisille, jos tiedot ovat välttämättömiä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Finanssivalvonnasta annetun lain 71 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetään tietojen luovuttamisesta esitutkintaviranomaisille. Säännöksen mukaan Finanssivalvonnalla on oikeus luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tietoja Suomen tai muun ETA-valtion esitutkintaviranomaiselle rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi sekä liiketoimintakiellosta annetun lain mukaisen liiketoimintakiellon määräämiseksi. Ennen tiedustelulakien voimaantuloa säännös mahdollisti tietojen luovuttamisen myös suojelupoliisille, sillä suojelupoliisi oli tuolloin esitutkintalaissa tarkoitettu esitutkintaviranomainen, jonka laissa säädettyihin tehtäviin kuului rikosten estäminen ja selvittäminen. Tiedustelulakien säätämisen myötä suojelupoliisi ei ole enää esitutkintaviranomainen. Koska Finanssivalvonnasta annetun lain 71 §:ää ei tuolloin muutettu, kyseisen lain 71 §:n 1 momentin 2 kohta ei enää sovellu suojelupoliisiin.

Poliisin hallinnosta annetun lain 10 §:n nojalla suojelupoliisin tehtäviin kuuluu eräiden seurauksiltaan erityisen vahingollisten ja laajakantoisten rikosten – esimerkiksi vakoilu- ja valtiopetosrikosten – estämistehtävä. Tiedustelulakien myötä poliisin tehtäviin lisättiin poliisilain 1 §:n 1 momentista ilmenevästi kansallisen turvallisuuden suojaaminen. Koska kansallisen turvallisuuden suojaamisessa on kyse uudesta lainsäädännössä säädetystä tehtävästä, ei se ole ennen tiedustelulakeja voinut olla tiedon luovuttamiseen oikeuttava peruste. Käytettäessä tietojen luovuttamisen perusteena kansallisen turvallisuuden suojaamista edellytetään sääntelyltä siten yksityiskohtaisuutta, että henkilötietojen suojaan liittyvät käyttötarkoitussidonnaisuus ja tarpeellisuusvaatimus täyttyvät. Poliisilain 5 a luvun 4 §:n mukaan tiedustelumenetelmän käytön yleisenä edellytyksenä siviilitiedustelussa on, että tiedonhankinnan kohteena on toiminta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Tämän vuoksi on perusteltua, että suojelupoliisin kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyviä tiedollisia toimivaltuuksia koskevat säännökset kytkettäisiin poliisilain 5 a luvun 3 §:ssä tarkoitetun

kaltaiseen kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan silloin, kun tällainen kytkentä ei ilmene muusta asiayhteydestä. Poliisilain 5 a luvussa säädettyjen tiedollisten toimivaltuuksien osalta kytkennän voi katsoa ilmenevän asiayhteydestä ja poliisilain 5 a luvun 50 §:ssä kytkentä on todettu myös nimenomaisesti.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan Finanssivalvonnalle oma-aloitteista tiedonluovutusoikeutta suojelupoliisille, jos tietojenluovutus on tarpeellista kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Ehdotetun 2 momentin mukaan tällöin voidaan antaa Finanssivalvonnan hallussa olevia tietoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamiseen, pakotesääntelyn kiertämiseen tai muihin epätavallisiin liikejärjestelyihin liittyvistä tapahtumista, joilla varoja siirretään kolmansiin maihin ja toimien epäillään liittyvän kansallista turvallisuutta vaarantavaan toimintaan. Finanssivalvonta voi tarkastustoiminnassaan ja muussa valvontatoiminnassaan saada tietoja, jotka ovat tarpeellisia suojelupoliisille sen laissa säädettyjen tehtävien hoitamisessa. Kyse voi olla esimerkiksi Finanssivalvonnan valvontatoiminnan yhteydessä havaitsemasta terrorismin rahoittamiseen liittyvästä epäilystä, tilanteessa, jossa sinänsä laillisesti hankittuja varoja välitetään mahdollisesti terroristiseen kohteeseen ja siten vaarannetaan kansallista turvallisuutta. Samoin epäilystä pakotesääntelyn kiertämisestä saatavat muut tiedot voivat osoittaa tapahtumia, joilla on kansallisen turvallisuuden kannalta merkitystä: näitä voivat olla ulkomaisten toimijoiden nimet tai ulkomaiset yhteydet (tosiasialliset edunsaajat yms.) ~~epäilystä pakotesääntelyn kiertämisestä tai~~ muissa epätavallisissa liikejärjestelyissä, joilla varoja siirretään kolmansiin maihin ja toiminnan epäillään liittyvän kansallista turvallisuutta vaarantavaan toimintaan. Kyse voi olla esimerkiksi korruptioluonteisista toimista tai varojen kierrättämisestä Suomen kautta, kun tavoitteena on rahoittaa laittomia kohteita muissa maissa. On tärkeää, että Finanssivalvonnalla on oikeus myös oma-aloitteisesti luovuttaa salassa pidettäviä tietoja suojelupoliisille, jotta suojelupoliisin tehtävien hoitaminen voidaan varmistaa**.**

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan viittausta Finanssivalvonnasta annetun lain 71 § 5 momenttiin, jolla on pantu täytäntöön useiden finanssisektorin EU-säädösten säännöksiä, jotka liittyvät kansainvälisen viranomaisyhteistyön puitteissa saadun tiedon luottamuksellisuuteen ja käyttötarkoituksiin. Tällaisia ovat esimerkiksi luottolaitosdirektiivin (2013/36/EU) 60 artikla ja rahoitusvälineiden markkinat-direktiivin (2014/65/EU) 81 artikla. Kyseisen säännöksen mukaan: ”Finanssivalvonta ei saa luovuttaa toisen valtion valvonta- tai muulta viranomaiselta taikka toisessa valtiossa suoritetussa tarkastuksessa saatuja salassa pidettäviä tietoja edelleen, ellei tiedon antanut viranomainen taikka sen ulkomaan, jossa tarkastus on suoritettu, muu asianomainen valvontaviranomainen ole antanut siihen nimenomaista suostumusta. Näitä tietoja voidaan käyttää ainoastaan tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseen tai niihin tarkoituksiin, joita varten suostumus on annettu.” Säännöstä sovelletaan kaikkeen Finanssivalvonnan ulkomaisilta viranomaisilta saaman salassa pidettävän tiedon edelleen luovuttamiseen, joten sitä tulee soveltaa myös suojelupoliisin kohdalla.

8. Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 22 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 22 b §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 542/2012, seuraavasti:

22 b § Työllisyysrahaston oikeus tietojen oma-aloitteiseen luovuttamiseen

Ponsiosa

Tämän pykälän nojalla saatuja salassa pidettäviä tietoja voidaan antaa edelleen, *jos ne ovat tarpeellisia* rikosten selvittämistä ja syytteeseenpanoa varten sekä suojelupoliisille sen toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Tiedot tulee hävittää heti, kun niitä ei tarvita.

Voimaantulopykälä tai –säännös alkaa

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.8 Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta

22 b §. *Työllisyysrahaston oikeus tietojen oma-aloitteiseen luovuttamiseen*. Pykälän *2 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siten, että saatuja salassa pidettäviä ~~*välttämättömiä*~~ *tarpeellisia* tietoja voidaan myös antaa edelleen oma-aloitteisesti suojelupoliisille sen toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Muutosehdotus myös selkeyttäisi työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 22 b §:n 2 momentin tulkintaa. Tähänkin asti tietoja on luovutettu 22 b §:n 2 momentin mukaisesti käytännössä vain silloin, kun tietojen luovuttaminen on ollut tarpeellista tai välttämätöntä rikosten selvittämisestä tai syytteeseenpanoa varten. Muutosehdotus ei näin ollen vaikuttaisi nykyiseen soveltamiskäytäntöön tietojen luovuttamista rajoittavalla tavalla.

Tiedonsaannin lisääminen kansallisen turvallisuuden tarkoitukseen on välttämätöntä, jotta Harmaan talouden selvitysyksikkö voisi laatia velvoitteidenhoitoselvityksen suojelupoliisille. Ehdotettu muutos liittyy siten edellä ehdotettuun HTSY-lain 6 §:n 1 momentin muutokseen. Ehdotettu muutos koskisi poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa säädettyä kansallisen turvallisuuden suojaamista koskevaa tehtävää ja poliisilain 5 a luvun 3 §:ssä tarkoitetun kaltaiseen kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaa toimintaa silloin, kun tällainen kytkentä ei ilmene muusta asiayhteydestä. Poliisilain 5 a luvussa säädettyjen tiedollisten toimivaltuuksien osalta kytkennän voi katsoa ilmenevän asiayhteydestä ja poliisilain 5 a luvun 50 §:ssä kytkentä on todettu myös nimenomaisesti. Poliisin hallinnosta annetun lain 10 §:n nojalla kansallisen turvallisuuden suojaaminen on säädetty erityisesti suojelupoliisin tehtäväksi.

Elise Luovula
Erityisasiantuntija
Valtiovarainministeriö
Rahoitusmarkkinaosasto
Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen yksikkö